

*Вишневська Ольга Миколаївна,
завідувач навчально-методичного
кабінету*

Організація навчально-виховного процесу в Лубенській нижчій сільськогосподарській школі 1-го розряду

Якою ж була мета роботи школи? Поширення переважно шляхом практичних занять, основних сільськогосподарських знань із тваринництва, садівництва, овочівництва та землеробства, а також із ремесел ковальсько-слюсарного та столярно-теслярського.

Курс навчання здійснюється протягом 3-х років. Він складається з теоретичного вивчення предметів та практичних занять. Для підготовки до спеціальних дисциплін існує підготовчий клас, в якому учні проходять курс відповідно до обсягу знань, що еквівалентний курсу двокласних сільських училищ Міністерства Народної Освіти.

До 1-го класу школи приймаються учні-працівники всіх соціальних груп, яким виповнилось 15 років, а до підготовчого класу – не молодше 14 років.

Прийом до підготовчого класу здійснюється на початку жовтня, а до 1-го класу школи, крім встановленого терміну для вступного іспиту, приймаються з початком польових робіт навесні для попереднього ознайомлення з практичними заняттями в школі. Випуск учнів здійснюється до 1 жовтня щороку. До школи учні зараховуються: 1) стипендіатами – на повне утримання за рахунок земства, приватних осіб або громад; 2) напівстипендіатами – з правом користуватись безкоштовно проживанням, навчанням та харчуванням, але з умовою одягатись за власний кошт; 3) ті, що приходять і безкоштовно навчаються.

Утримання учнів відносно одягу, їжі й способу життя повинно бути простим і прирівнюватись до умов місцевих селян. Стипендіати губерньського земства, в кількості 20 осіб утримуються безкоштовно, стипендіати приватних осіб та громад, які сплачують за кожного з них по 80 рублів на рік, а напівстипендіати сплачують щороку по 50 рублів на рік. Розрахунок здійснюється за кожне півріччя. Всім учням школи, які є на повному утриманні, віддається після закінчення ними курсу навчання одяг, білизна та взуття, виготовлені для них.

В школі у підготовчому класі може бути не менше 30 учнів, але не більше 40 у кожному класі. Під час перебування у школі учні зобов'язані виконувати всі господарські та ремісничі роботи, які будуть їм доручатись. Загальна кількість робочих годин на день, разом з класними заняттями, і з підготовкою занять, не повинна бути для учнів підготовчого класу – більше 10, а для учнів двох старших класів 12 годин на день.

У підготовчому класі школи вивчаються програми, затверджені Міністерством Народної освіти для двокласних сільських училищ, вони містять такі предмети: 1) закон Божий; 2) російська мова; 3) арифметика; 4) географія; 5) російська історія.

В школі повторюються, з доповненнями, означені загальноосвітні дисципліни:

1. Пояснення простіших способів вимірювання землі (основи геометрії з кресленням та землевпорядкуванням).
2. Необхідні для землероба основні знання з природничих наук (зоології, ботаніки, фізики та хімії).
3. Практичне землеробство з коротким викладом городництва, овочівництва з елементами захисту від шкідників.
4. Тваринництво і основи ветеринарії, короткий курс пасічництва.
5. Основні закони, які стосуються сільськогосподарського виробництва та сільського побуту. Крім того, учні навчаються церковному співу.

Практичні заняття і роботи в школі поділяються на сільськогосподарські та ремісничі. До перших відносяться роботи з землеробства, тваринництва, садівництва, овочівництва, пасічництва, які будуть проводити у господарстві школи; до інших відносяться роботи в майстернях: слюсарній, ковальській і столярній. Практичні заняття тривають протягом навчального року щоденно, крім святкових днів. Ці заняття тривають залежно від класу, в якому навчаються учні, в період класних занять – від 5 до 7 годин, а в інші пори року – від 10 до 12 годин в день. В святкові дні виконуються тільки нагальні роботи, наприклад, догляд за тваринами. Для учнів складається окремий графік чергування.

Загальний розподіл робіт та практичних занять на кожен рік складається радою і затверджується попечителем, визначення часу на виконання робіт та направлення учнів на ці роботи здійснює управляючий школою. Ці роботи здійснюються таким чином, щоб кожен учень протягом навчання в школі, ґрунтовно опанував всі види робіт і міг після закінчення навчання не тільки виконувати самостійно кожну роботу, але й розуміти, чому це робиться саме таким чином, а не інакше, а також, щоб кожен учень опанував одне з ремесел, якому навчають у школі. За практичними заняттями здійснюється особливий нагляд управляючим та вчителями школи.

У школі проводяться вступні, перевідні та випускні іспити. Їх розклад та склад комісії формує рада школи.

Вступні іспити для хлопців, в яких немає свідоцтва про закінчення народної школи, проводяться на початку жовтня. Перевідні та вступні іспити з теоретичного курсу: з загальноосвітніх дисциплін – наприкінці березня, з спеціальних дисциплін – на початку жовтня, а з практичних занять – протягом літа, під час проведення відповідних робіт і закінчуються в жовтні іспитом на тих роботах, які в цей час можуть проводитись. Оцінки з виявлених знань виставляються у іменні списки і оцінюються у балах: 5 – відмінно, 4 – добре, 3 – задовільно, 2 – посередньо, 1 – погано. Вступні та перевідні іспити проводяться викладачами у присутності управляючого школою, а з дисциплін, які викладає управляючий – у присутності попечителя школи, або одного з учителів. Випускні іспити приймає комісія, яка складається з голови – представника Полтавського губерньського земства, або з попечителя, управляючого школою і викладача дисципліни. У випадку відсутності представника земства або попечителя третьою особою до комісії запрошується інший викладач. Про дні проведення перевідних та випускних іспитів завчасно інформують Уповноваженого з сільськогосподарської частини в Полтавській губернії та

Департаменту землеробства. При проведенні іспитів можуть бути присутніми і сторонні особи.

Учні, які склали іспит на знання головного курсу школи, для більш самостійного ознайомлення з веденням господарства взагалі, та знайомства з іншими господарствами, повинні пробути в якому-небудь господарстві 1 рік для виконання різних обов'язків, пов'язаних з сільським господарством, за винагороду, за згодою керівництва школи і власниками господарства, і через кожні 4 місяці надавати звіт про свої заняття, засвідчені господарем, і, якщо можливо, із зауваженнями. Учень, який відпрацював рік практики в господарстві і витримав повторний іспит, вважається таким, що закінчив повний курс. Йому видається атестат з підписами попечителя школи та управляючого про успіхи як у засвоєних дисциплінах, так і в практичних заняттях. В атестаті повинна бути відмічена галузь сільського господарства і ремесла, в якій вихованець найкраще себе зарекомендував. Ті, хто не витримав випускного іспиту, а також тим, хто вибув раніше завершення курсу, видається свідоцтво про час перебування його в школі.

Ті, хто не склав перевідного або випускного іспиту, можуть бути залишені, з дозволу попечителя, на другий рік, але ніхто з них не може залишатись у спеціальних класах більше 5 років.

Учні, які успішно закінчили повний курс в школі, користуються після відбування військової повинності пільгою другого розряду, а ті, що закінчили успішно два перших класи – такою ж пільгою третього розряду, якщо попередньо не мають більших пільг. Крім того, особи, які успішно закінчили школу звільняються від тілесних покарань назавжди.

У особливих випадках, учні можуть отримати дозвіл, за згодою Міністра Землеробства та Державного майна з Військовим про відтермінування проходження військової служби за жеребом на час, що потрібний для закінчення освіти – але не пізніше досягнення 22-річного віку.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Статут Лубенської нижчої сільськогосподарської школи I розряду з однорічним підготовчим класом, заснованої Полтавським губернським земством поблизу м. Лубен, на землі, пожертвованій дружиною підполковника гвардії К.М. Скаржинською., Полтава – Типо-Литографія Л.Т. Фришберга, Александровская вул., соб. д. 1900. Оригінал Статуту зберігається в Державній бібліотеці ім. В.І. Леніна м. Москва.